

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 18 พฤศจิกายน 2537

ธาโลกนี้ยิ่งเอียงขวา

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

ความพ่ายแพ้ของพรรคเดโมแครตต่อพรรครีพับลิกันในการเลือกตั้งกลางสมัยเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน 2537 อาจเป็นสัญญาณที่บ่งบอกว่า กระแสเอียงขวายังคงเป็นกระแสหลักในสังคมการเมืองโลก ทั้งนี้ปรากฏว่า พรรคเดโมแครตพ่ายแพ้อย่างหมดรูป หรือ ‘เสียรูปมวย’ ตามศัพท์ในวงการมวยไทย แนวรบทุกแนวต้องร่นถอย ขุนพลพรรคเดโมแครตหลายคนต้องแตกทัพ บางคนต้องถึงแก่กรรมในสมรภูมิการเมือง

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 435 คน พรรครีพับลิกันยึดกุมที่นั่งได้ถึง 230 คน ซึ่งเป็นเสียงข้างมากในสภา นับเป็นเวลา 40 ปีที่แล้วที่พรรคพรรคเดโมแครตมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ก่อนการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคเดโมแครตมีที่นั่งในสภาล่างถึง 256 คน ฐานที่มั่นของพรรคเดโมแครตอยู่ในภาคใต้ ภายหลังสงครามกลางเมืองเป็นต้นมา ชาวอเมริกันในภาคใต้แค้นเคืองพรรครีพับลิกันเป็นยิ่งนักที่ปลดปล่อยทาสให้เป็นเสรีชนและขัดขวางมิให้ภาคใต้เป็นอิสระจากฝ่ายเหนือ ความแค้นเคืองนี้ฝังรากลึกมาเป็นเวลาช้านาน ในบางโอกาสที่คนภาคใต้เลือกตัวแทนจากพรรครีพับลิกันเป็นประธานาธิบดี แต่ก็ไม่ลืมที่จะเลือกตัวแทนพรรคเดโมแครตเข้าไปยึดครองสภาผู้แทนราษฎรเพื่อคานอำนาจประธานาธิบดีด้วย พรรครีพับลิกันมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรครั้งสุดท้ายในปี 2497 ยุคประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดนี้นับเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำนึงข้อเท็จจริงที่ว่า ขุนพลพรรคเดโมแครตคนสำคัญ คือ นายโทมัส โฟลีย์ (Thomas Foley) ผู้นำพรรคเดโมแครตในสภาผู้แทนราษฎร (House Leader) ต้องพ่ายการเลือกตั้งในมลรัฐวอชิงตัน การพ่ายแพ้การเลือกตั้งของผู้นำสภาก่อนหน้านี้เกิดขึ้นในปี 2405

ในการเลือกตั้งกลางสมัยครั้งนี้มีการเลือกตั้งวุฒิสมาชิก 35 ตำแหน่งจากจำนวนทั้งสิ้น 100 ตำแหน่ง ก่อนการเลือกตั้งครั้งนี้พรรคเดโมแครตมีเสียงข้างมาก 56 ต่อ 44 ภายหลังการเลือกตั้ง พรรครีพับลิกันกลับมีเสียงข้างมาก 53 ต่อ 47 โดยที่วุฒิสมาชิกสังกัดพรรคเดโมแครตย้ายไปอยู่พรรครีพับลิกัน 1 คน วุฒิสมาชิกในสังกัดพรรคเดโมแครตหลายต่อหลายคน

กว่าจะรอดกลับมาได้ก็หืดขึ้นคอ ในจำนวนนี้รวมวุฒิสมาชิกเอ็ดเวิร์ด เคนเนดี แห่งมลรัฐแมสซาชูเซตส์ด้วย

นอกเหนือจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิกแล้ว ยังมี การเลือกตั้งผู้ว่าการรัฐ 36 มลรัฐจากจำนวนทั้งสิ้น 50 มลรัฐ ผลปรากฏว่า พรรครีพับลิกัน สามารถแย่งชิงตำแหน่งผู้ว่าการรัฐจากพรรคเดโมแครตได้ถึง 11 มลรัฐ การพ่ายแพ้ที่สำคัญเป็นการพ่ายแพ้ของนายมาริโอ คูโอโม (Mario Cuomo) แห่งมลรัฐนิวยอร์ก และนางแอนน์ ริชาร์ดส์ (Ann Richards) แห่งมลรัฐเท็กซัส

วีแววแห่งความพ่ายแพ้ของพรรคเดโมแครตปรากฏมาก่อนการเลือกตั้งแล้ว ผลการหยั่งประชามติที่บ่งบอกแนวโน้มเช่นนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคเดโมแครตจำนวนไม่น้อยไม่ยอมให้ประธานาธิบดีบิล คลินตันช่วยหาเสียง เพราะเกรงว่า จะทำให้ยิ่งเสียคะแนนนิยมมากยิ่งขึ้น เมื่อผลการเลือกตั้งเป็นไปตามความคาดหมาย หรืออาจจะกล่าวได้ว่า เลวร้ายยิ่งกว่าที่คาดหมายก็ไม่ผิดนัก ประธานาธิบดีคลินตันยอมรับอย่างองอาจต่อสาธารณชนว่า ตนมีส่วนทำให้พรรคเดโมแครตพ่ายแพ้ด้วย

ในการรณรงค์หาเสียงเพื่อการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรครีพับลิกันได้จัดทำข้อเสนอทางนโยบาย ซึ่งตั้งชื่อว่า 'สัญญากับอเมริกา' (Contract With America) ซึ่งผู้สมัครพรรครีพับลิกันจำนวน 330 คนร่วมลงนาม สารสำคัญของแนวนโยบายนี้ก็คือ การโจมตีแนวนโยบาย Big Government ของประธานาธิบดีคลินตัน เนื่องจากรัฐบาลคลินตันขยายบทบาทของรัฐบาลในการจัดบริการสังคม ทั้งนี้ด้วยการเก็บภาษีเพิ่มขึ้น ภาระภาษีที่เพิ่มขึ้นนี้เองสร้างความไม่พอใจแก่ประชาชนชาวอเมริกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกลางและผู้มีฐานะเศรษฐกิจดี พรรครีพับลิกันจับจุดนี้ได้ จึงเสนอแนวทางการลดบทบาทของภาครัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดการจัดเก็บภาษีอากร แต่พรรครีพับลิกันยังคงเสนอให้เพิ่มการใช้จ่ายด้านการป้องกันประเทศ

เมื่อพรรครีพับลิกันยึดกุมอำนาจรัฐบาลนับแต่ยุครัฐบาลประธานาธิบดีเรแกนเป็นต้นมา บริการสังคมได้เสื่อมโทรมลงตามลำดับ ทั้งในด้านการศึกษา การสาธารณสุข การเคหะ และการขนส่งคมนาคม คนจนถูกรัฐบาลทอดทิ้งมากขึ้น คนว่างงานที่ไร้ที่อยู่อาศัยปรากฏทุกหัวระแหง ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อนายบิล คลินตันเสนอแนวนโยบายการสร้างเสริมบริการสังคม ประชาชนชาวอเมริกันจึงต้อนรับแนวนโยบายนี้เป็นอย่างดี อันนำมาซึ่งจุดจบของรัฐบาลประธานาธิบดีบิล คลินตัน แต่แล้วเพียงช่วงเวลาไม่ถึง 2 ปีที่รัฐบาลคลินตันบริหารราชการแผ่นดิน ประชาชนชาวอเมริกันก็พากันเบื่อหน่ายรัฐบาลนี้ เพราะอยากได้บริการสังคม แต่ไม่ต้องการแบกรับภาระภาษี

ในช่วงเวลาครึ่งทศวรรษที่ผ่านมานี้ ทศนคติและจุดยืนทางการเมืองของประชาชนชาวอเมริกันแปรเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ยิ่งกว่าสตรีเปลี่ยนผ้าซับใน ทั้งนี้ น่าสังเกตว่าเมื่อเกิดสงครามในตะวันออกกลางในปี 2533-2534 ประธานาธิบดีบุชกลายเป็น 'วีรบุรุษ' สงครามอ่าวเปอร์เซีย ชนิดที่ไม่มีผู้นำพรรคเดโมแครตคนใดกล้าต่อกร แต่เพียงชั่วเวลาปีเศษหลังจากนั้น ประธานาธิบดีบุชกลายเป็น 'เทวดาตกสวรรค์' แม้ว่าการพ่ายแพ้ของพรรคเดโมแครตในเดือนพฤศจิกายน 2537 จะมีผลกระทบต่อทางเลือกตั้งประธานาธิบดีอเมริกันในปี 2539 แต่ก็คงไม่สามารถสรุปอย่างแน่ชัดว่า พรรครีพับลิกันจะกำชัยในการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากอารมณ์ทางการเมืองของชาวอเมริกันแปรปรวนมากขึ้นนั่นเอง

การที่พรรคเดโมแครตต้องสูญเสียเสียงข้างมากทั้งในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาครั้งนี้ ย่อมทำให้การดำเนินนโยบายตามสัญญาประชาคมของรัฐบาลคลินตันเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้น แม้ในยามที่พรรคเดโมแครตยึดกุมเสียงข้างมาก รัฐบาลคลินตันก็ยังมีปัญหาไม่น้อยในการผลักดันให้กฎหมายสำคัญๆ ผ่านรัฐสภา การผลักดันรัฐสภาให้สัตยาบันในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) นับเป็นอุทาหรณ์อันดียิ่ง เมื่อต้องสูญเสียเสียงข้างมากด้วยแล้ว กฎหมายสำคัญดังเช่นการจัดระบบบริการสุขภาพ (Health Care System) ย่อมยากที่จะผ่านรัฐสภาได้

ผู้เชี่ยวชาญการเมืองอเมริกันจำนวนไม่น้อยเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นครั้งนี้จะทำให้รัฐบาลคลินตันจำต้องปรับนโยบายเพื่อประนีประนอมกับพรรครีพับลิกันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวนโยบายเสรีนิยมจะถูกปรับให้เอียงขวา นั่นก็คือ รัฐบาลคลินตันจะเป็น Centrist New Democrat อย่างไรก็ตาม แม้ประธานาธิบดีคลินตันจะแสดงเจตนารมณ์ที่จะทำงานเพื่อชาติร่วมกับพรรครีพับลิกัน แต่ก็กล่าวอย่างหนักแน่นว่าจะไม่มีการอ้อมข้อมในเรื่องหลักการ

รัฐบาลคลินตันไม่เพียงแต่จะต้องเผชิญอุสรรคในการบริหารราชการแผ่นดินมากขึ้นเท่านั้น ตัวประธานาธิบดีคลินตันเองก็ต้องเผชิญปัญหาส่วนตัวมากขึ้นด้วย การที่วุฒิสมาชิกอัลฟองเซ ดามาโต (Alfonse D'Amato) แห่งมลรัฐนิวยอร์กจะเข้าดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการการธนาคารแห่งวุฒิสภา (Senate Banking Committee) ทำให้เชื่อกันว่า การสอบสวนคดีไวท์วอเตอร์ (Whitewater) จะรวบรัดและเข้มข้นมากขึ้น

ความยากลำบากในการผลักดันนโยบายภายในประเทศอาจทำให้รัฐบาลคลินตันหันมาเน้นนโยบายต่างประเทศ ซึ่งสามารถใช้อำนาจประธานาธิบดีได้มากกว่าและไม่ต้องถูกตรวจสอบจากรัฐสภาภายในประเทศ แต่ผู้เชี่ยวชาญการเมืองอเมริกันจำนวนไม่น้อยยังเชื่อว่า รัฐบาลคลินตันไม่สามารถละทิ้งนโยบายภายในประเทศได้ ยิ่งแพ้การเลือกตั้ง ยิ่งต้องผลักดันนโยบายภายในประเทศมากขึ้น จุดจบทางการเมืองของ

ประธานาธิบดีบุช อันเป็นผลจากการทอดทิ้งการดำเนินนโยบายภายในประเทศนับเป็นอุทาหรณ์อันดี

แต่ถึงรัฐบาลคลินตันยังคงมีเข็มมุ่งในด้านนโยบายภายในประเทศต่อไป การเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นก็คือ การจัดระบบสวัสดิการสังคมในด้านต่างๆจะไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ และการผลักดันกฎหมายเพื่อเชื่อมโยงประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมเข้ากับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจะระหว่างประเทศจะไม่ประสบความสำเร็จ ในเมื่อพรรครีพับลิกันยึดกุมเสียงข้างมากทั้งในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ทั้งนี้มีแนวโน้มที่เป็นไปได้ว่า แรงกดดันทางการเมืองภายในประเทศจะทำให้รัฐบาลคลินตันดำเนินนโยบายกีดกันการค้ามากยิ่งขึ้น

ภายหลังการเลือกตั้งเพียงสัปดาห์เศษ นายนิวต์ กิงริช (Newt Gingrich) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งมลรัฐฟลอริดา ผู้นำพรรครีพับลิกันเริ่มกล่าวโจมตีรัฐบาลคลินตัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 'ฝ่ายซ้าย' ในทำเนียบขาว หากยึดถือมาตรฐานของยุโรปตะวันตก รัฐบาลคลินตันมีอาจถือเป็น 'ฝ่ายซ้าย' ได้เลย อย่างเก่งก็เป็นเพียงฝ่ายเสรีนิยมเท่านั้น แต่โดยเหตุที่สังคมนิยมอเมริกันนั้นเอียงขวาโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เมื่อฝ่ายเสรีนิยมขึ้นมายึดกุมอำนาจ จึงถูกตีตราว่าเป็น 'ฝ่ายซ้าย' ได้โดยง่าย ความข้อนี้ครอบคลุมถึงรัฐบาลเคนเนดีในทศวรรษ 2500 ด้วย

กระแสเอียงขวาเริ่มปรากฏอย่างรุนแรงเมื่อรัฐบาลเรแกนยึดกุมอำนาจการปกครองในสหรัฐอเมริกา และรัฐบาลแธตเชอร์ยึดกุมอำนาจการบริหารในอังกฤษ ด้วยการผลักดันของเรแกน-แธตเชอร์ ระบบทุนนิยมแบบอนุรักษ (Conservative Capitalism) เติบโตใหญ่แข็งแกร่ง กลไกราคาครอบงำการจัดสรรทรัพยากรในมนุษย์โลก บทบาททางเศรษฐกิจของภาครัฐบาลถูกลดทอนลง กระแสการลดการกำกับและควบคุม (Deregulation) และการถ่ายโอนการผลิตไปสู่ภาคเอกชน (Privatization) ปกแผ่ไปทั่วโลก กระแสโลกเอียงขวายิ่งรุนแรงมากขึ้น เมื่อกำแพงเบอร์ลินถูกทำลายและอาณาจักรโซเวียตล่มสลายนับแต่ปี 2532 เป็นต้นมา จนดูเหมือนหนึ่งว่าอุดมการณ์ทุนนิยมจะอยู่คู่โลก สภาวะการณ์เช่นนี้เองที่ฟรานซิส ฟูกูยามา (Francis Fukuyama) ถือว่าเป็น 'ปลายทางของประวัติศาสตร์' (The End of History)

กระแสเอียงขวามีผลกระทบต่อรัฐบาลสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democrat) โดยตรง พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยในสแกนดิเนเวียต้องพ่ายแพ้การเลือกตั้งประเทศแล้วประเทศเล่า ในอังกฤษ พรรคกรรมกรไม่ประสบความสำเร็จในการโค่นล้มรัฐบาลพรรคอนุรักษนิยม ในขณะที่พรรคฝ่ายขวาในฝรั่งเศสประสบความสำเร็จในการแย่งชิงอำนาจจากพรรคสังคมนิยม โดยที่รัฐบาลอิตาลีมีลักษณะเอียงขวามากขึ้น

เมื่อนายบิล คลินตันประสบความสำเร็จในการแข่งขันตำแหน่งประธานาธิบดีอเมริกัน กระแสโลกเอียงขวาดูเหมือนจะอ่อนตัวลง แต่การพ่ายแพ้ของพรรคเดโมแครตในการเลือกตั้งเดือนพฤศจิกายน 2537 บ่งชี้อย่างชัดเจนว่า กระแสเอียงขวายังคงเป็นกระแสหลักในสังคมการเมืองโลก นั้นย่อมาหมายความว่า คนจนจะยังคงถูกทอดทิ้งต่อไป การลิดรอนสิทธิมนุษยชนจะไม่บรรเทาเบาบางลง และการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติจะมีมากขึ้นเพียงเพื่อการเติบโตของระบบทุนนิยมโลกเท่านั้น